I L - M A L T I

QARI LI TOĦROĠ SETTEMBRU

L-AKKADEMJA TAL-MALTI 1966

L-ILSIEN MALTI

Dan l-aħħar fil-Parlament issemma l-Malti u tkellmu fuq dan l-ilsien tagħna imma dak li qalu kellu aktar motiv politiku milli intellettwali.

Kien hemm min qal li l-ilsien tagħna qiegħed ikun maħnuq bl-ingassa ta' kliem barrani. Dan kollu minnu u aħna minn fuq il-paġni ta' dan il-perjodiku kellna ħafna okkażjonijiet nilmentaw fuq din ix-xejra belha u bla għaqal.

Il-lum wieħed spiss jaqra fil-ġurnali jew jisma' fuq ir-rediffusion jew fit-televiżjoni, kliem, termini u espressjonijiet li huma mhux biss barranin iżda wkoll barra minn lokhom u bla sens. Kliem bħal dan iħawwad l-imħuħ, idejjaq lill-qarrejja u jxebbà' lis-semmiegħa. Il-ħtija ta' dan it-taħwid huma n-nuqqas ta' ħsieb jew l-injoranza ta' dawk li jiktbu jew ixandru, u sakemm jibqgħu jindaħlu għal dan ix-xogħol nies li ma humiex kapaċi jew ma jridux jitgħallmu jew jifhmu dak li hu sewwa u xieraq, l-ilsien Malti jibqa' mfixkel, il-qari ta' ċerti skritturi jibqa' banali u x-xandir jibqa' idejjaq lil kulħadd.

Issib x'uħud li jmaqdru l-Malti għax hu ilsien ta' poplu żgħir. Din hi fehma ta' nies li jaħsbu baxx, dawk li jbatu bl-"inferiority complex", dawk li jeżaltaw kull ħaġa barranija u jistagħġbu b'kulma jagħmlu l-barranin, imma qatt ma għandhom kelma tajba għal dak li jsir f'Malta jew għal dak li jwettqu l-Maltin.

Din il-fehma qarrieqa u bla ġieh għamlet deni kbir lill-ġenju Malti u żammet lura l-isvilupp intellettwali ta' niesna. Jekk nagħtu l-ġenb lill-Malti għax hu ilsien ta' poplu żgħir, għall-istess raġuni jkollna mmaqdru kull istituzjoni jew patrimonju tal-Maltin bħalma huma stat ċivili, amministrazjoni, storja, estetika u ħafna karatteristiċi oħrajn tan-nazzjon tagħna.

Is-siwi nazzjonali ta' ħaġa jitqies mir-rabta li jkollha mal-poplu, u ma hemmx rabta aktar sħiħa minn dik li teżisti bejn il-poplu u l-lingwa li biha jfisser fehemtu u xewqatu.

B'dan ma rridux ngħidu li lilna l-Maltin għandu jimportana biss mill-ilsien Malti. Aħna rridu u nixtiequ li niesna jitgħallmu ilsna oħra, għax it-tagħlim tal-ilsna hu ta' fejda kbira, iżda dawn l-ilsna barranin qatt ma għandhom iġennbu 'l-Malti.

Intqal ukoll fil-Parlament li l-alfabet Malti hu mtaqqal b'xi ittri jew sinjali prostetiċi li ma jinsabux f'alfabeti oħrajn. Dan juri

li l-ortografija Maltija għandha individwalità tagħha u għandha egħruq u s-sisien għaliha nfisha. Din hi waħda mill-provi li l-ilsien tagħna għandu kumpless lingwistiku għalih waħdu u mhux imlaqqat minn ilsna oħra.

L-alfabet Malti għandu storja antika ħafna għax kien hemm ħafna għamliet tiegħu u ġarrab ħafna tibdiliet sakemm hu wasal u ħa s-sura li għandu issa. L-alfabet li għandna l-lum sar bit-tħabrik tal-kummissjoni li kienet ħatret il-"Għaqda tal-Kittieba tal-Malti" u li l-membri tagħha damu ħafna jistudjaw, jistħarrġu u jħabblu moħħhom biex ħarġu sistema ta' alfabet raġunat, xjentifiku u fonetiku li jaqdi lill-ilsien tal-poplu tagħna. Dan l-alfabet għandu l-karatteristiċi tiegħu; iżda liema alfabet li hawn fid-dinja ma ssiblux surriet jew għamliet għalih biss? L-alfabeti tal-poplu Franċiż, dak tal-poplu Ġermaniż, tal-poplu Spanjol, tal-poplu Grieg u oħrajn għandhom ittri u figuri li ma ssibhomx f'alfabeti oħrajn, imma b'daqshekk ħadd ma qal li dawk l-alfabeti huma żbaljati jew ma humiex prattiċi.

Is-sistema ta' ortografija Maltija l-lum, wara kważi nofs seklu, ixxettlet u qabdet tajjeb, saret magħrufa u aċċettata mhux biss f'Malta iżda wkoll barra minn Malta. Hi swiet biex il-kitba Maltija ssir omoġenja, u għenet mhux ftit biex tat xejra 'l quddiem lill-letteratura Maltija. Il-letteratura tagħna qatt ma ħadet qabża 'l quddiem daqs f'dan l-aħħar nofs seklu, u jekk irridu li l-ġenju u l-intellett Malti jissoktaw jagħmlu progress għandna nikkoltivaw mhux inxekklu l-ilsien tagħna, il-Malti.